

Сучасна політична карта світу

ПЛАН УРОКУ

- **1 ОБ'ЄКТИ ПОЛІТИЧНОЇ КАРТИ СВІТУ.**
- **2 ДЕРЖАВНИЙ ЛАД.**
- **3 ТИПИ КРАЇН ЗА РІВНЕМ РОЗВИТКУ**

ОБ'ЄКТИ ПОЛІТИЧНОЇ КАРТИ СВІТУ

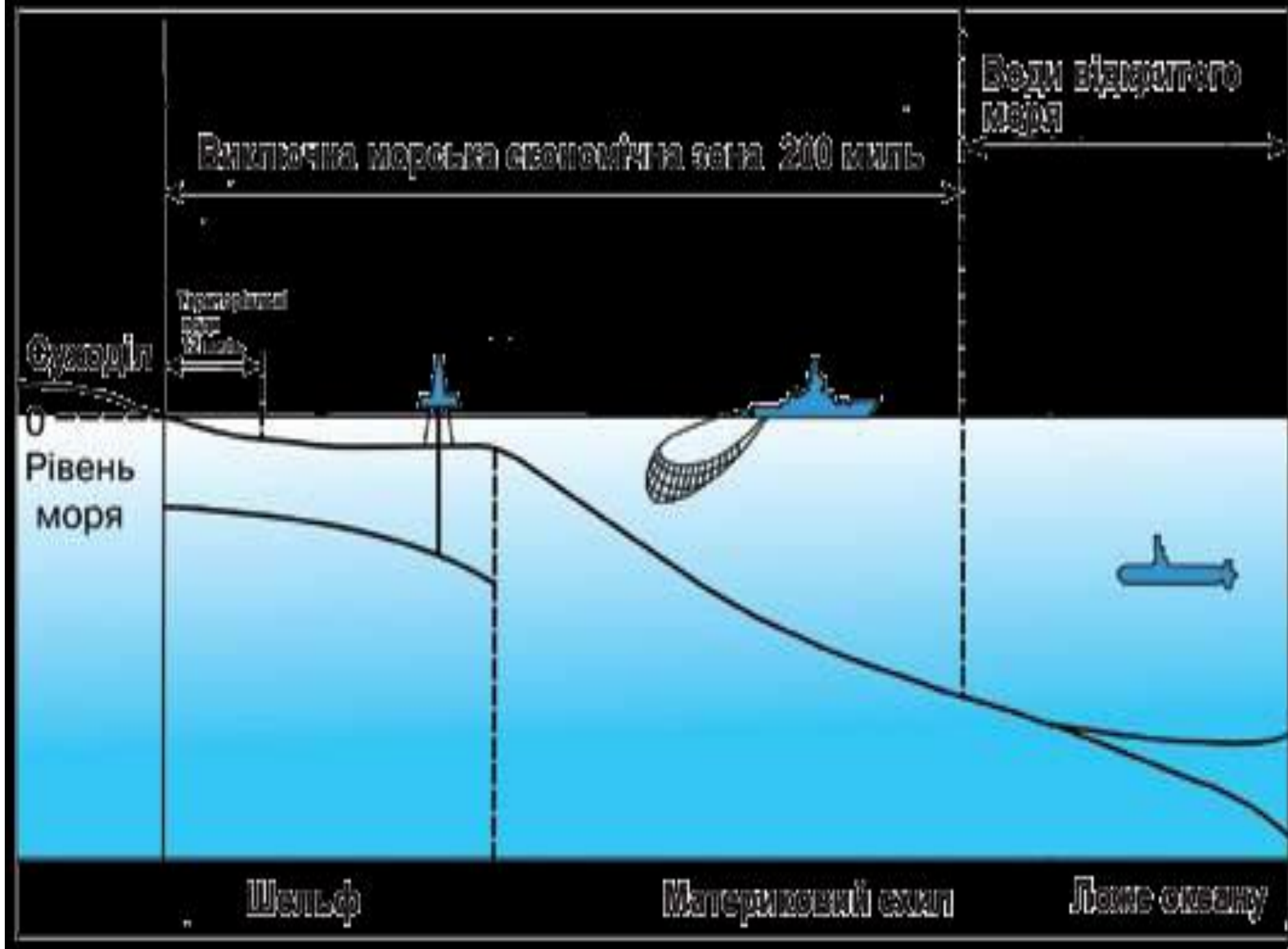
Територія – це частина поверхні суходолу на Землі з природними і створеними людською діяльністю ресурсами, що має певні просторові межі та географічне положення. **Країна – територія з визначеними кордонами** і населенням, що може бути державою (тобто мати суверенітет – незалежність) або залежною від іншої держави.

Держава – це незалежна країна з певною територією, господарством і політичною владою в ній. Вона є основним носієм прав і обов'язків у міжнародних відносинах. Головною політичною ознакою держави є її **суверенітет – виключне право самотійно визначати свою внутрішню та зовнішню політику без втручання сторонніх сил** У повсякденному житті країна часто сприймається як синонім **держави – суверенної території на політичній карті світу.**

Територіальні води – це смуга вод у морях, затоках і протоках завширшки 12 морських миль (приблизно 22,2 км) від берегової лінії материка і островів. **Відповідно до законів міжнародного права території держав є недоторканими, а їхні кордони – непорушними.**

Нині на політичній карті світу налічують **193 держави — члени ООН**, що вважаються суверенними учасниками міжнародних відносин. Також-державою із загальновизнаним суверенітетом, але у статусі спостерігача **ООН є Ватикан**. Низка країн і територій світу мають **обмежене визнання**(невизнані або частково визнані) — їхніх суверенітету або територіальних меж повністю або частково не визнають інші учасники міжнародного співтовариства (*Республіка Косово, Західна Сахара, Абхазія, Південна Осетія, Північний Кіпр та ін* На політичній карті світу є **й залежні території, що перебувають під політичним чи військовим контролем однієї із суверенних держав.**(**бувші колонії**)

У XIX – XX ст. глобальна колоніальна система була поширена на більшій частині світу. Сучасні залежні території – це території, відірвані від основної частини держави, які не мають власного суверенітету, але й не є повноцінними адміністративними одиницями у складі держави, що їх контролює. Наприклад, *місто Гібралтар (Велика Британія), Північні Маріанські острови (США), Токелау (Нова Зеландія).*

Води відкритого моря перебувають у спільному користуванні всіх країн і народів, зокрема й країн внутрішньоконтинентальних, що не мають безпосереднього виходу до них. Усі мають право вільного торгового та військового судноплавства, вільного прольоту над морем. Окремий статус має виняткова морська економічна зона, що прилягає до кордонів держави, яка має вихід до моря. Це акваторія, що простягається на відстані 200 миль від берега і з глибинами 500 м шельфу та материкового схилу. Вона перебуває під контролем прибережної країни, яка має виняткове право вести там економічну діяльність (ловити рибу, видобувати мінеральну сировину тощо) та дозволяти таку діяльність іншим країнам на основі економічних угод (мал. 3).

Антарктида – це нейтральна демілітаризована територія, яку не можна використовувати як військову базу або театр воєнних дій, там діє принцип свободи наукових досліджень, і кожна країна може надіслати туди свої наукові експедиції

ДЕРЖАВНИЙ ЛАД. За формою правління серед країн світу розрізняють республіки і монархії. У **республіці** **верховні органи влади** (законодавчої, виконавчої та судової) обираються у тому чи іншому порядку на певний термін розрізняють республіки президентського, парламентського та змішаного типу. У **президентських республіках виконавчу владу очолює президент**, якого обирають всенародним голосуванням (приклад – *США*). У **парламентських республіках парламент визначає** склад та голову уряду і контролює його діяльність (наприклад, *Німеччина, Італія, Угорщина, Чехія, Словаччина, Індія*). **Посада** президента у таких республіках, зазвичай має суто церемоніальний характер

Змішані республіки (президентсько-парламентські або парламентсько-президентські) передбачають розподіл повноважень *Франція, Польща, Росія, Литва, Румунія*

У **монархіях найвища державна влада** цілком або частково зосереджена в руках глави держави – монарха і здебільшого є спадковою.

У світі залишилась **31 держава з монархічною формою правління**. Серед них розрізняють **абсолютні монархії, в яких влада правителя не обмежена**, *Об'єднані Арабські Емірати (ОАЕ), королівство Саудівська Аравія, папська держава Ватикан.*

Обмежені монархії, в яких водночас діє конституція і працює парламент Європі (королівства *Велика Британія, Бельгія, Нідерланди, Швеція, Іспанія*) та Азії (королівство *Таїланд*, султанат *Малайзія*, *Японія*)

Особливу форму правління мають **країни-учасниці Співдружності націй**. Урядову модель цих країн побудовано за прикладом Великої Британії. Це **парламентські демократії з підзвітними парламенту урядами**. Фактично главою держави є прем'єр-міністр, а формально – королева Великої Британії. **Такими є Канада, Австралія, Нова Зеландія**

Розрізняють **дві форми поділу держав – унітарну та федеративну**. В **унітарних державах керівництво здійснюється з одного центру (столиці)**, діє єдина для всієї території конституція, існує єдина система найвищих органів влади та правове поле.

Федерація – це держава, що складається із самоврядних (або автономних) територіальних утворень – республік, штатів, провінцій, земель. Кожне з них має певні елементи суверенітету (власну столицю, законодавчі, виконавчі, судові органи влади та конституцію), однак вони існують у рамках загальнофедеральної системи влади і законодавства. У світі існує 27 федеративних держав. Прикладами федерації у Європі є *Австрія, Бельгія, Німеччина, Швейцарія, Росія; в Америці — США, Канада, Мексика, Аргентина, Бразилія; в Азії — Індія, Малайзія, ОАЕ. Австралія*

ТИПИ КРАЇН ЗА РІВНЕМ РОЗВИТКУ.

За класифікацією ООН видокремлюють економічно розвинені, країни з перехідною економікою та країни, що розвиваються.

До **економічно розвинених належать країни із сформованими ринковими економіками** зі збалансованою сучасною структурою

До цієї групи **належать 36 країн**. Серед них розрізняють **найбільш економічно розвинені країни Великої сімки» (G-7) – США, Японію, Німеччину, Велику Британію, Францію, Італію, Канаду**. Разом вони виробляють понад **45 % світового ВВП**.

Особливістю соціально-економічного розвитку **країн з перехідною економікою є успадкована від часів соціалістичної системи структура господарських відносин**

Решта країн світу належать до групи **країн, що розвиваються**. Здебільшого їм притаманна пізня індустріалізація, периферійне становище у міжнародному поділі праці (спеціалізація на сировині, напівфабрикатах та працемісткій низькотехнологічній продукції),

Типи країни світу

ЗА РІВНЕМ ЕКОНОМІЧНОГО І СОЦІАЛЬНОГО РОЗВИТКУ*

Економічно розвинені У Європі: С-28 **Америці:** США, Канада

У Азії: Японія

У Океанії: Австралійський Союз, Нова Зеландія

Країни з перехідною економікою Колишні республіки СРСР:

Білорусь, Молдова, Росія, Україна, Азербайджан, Вірменія, Грузія, Казахстан, Киргизстан, Таджикистан, Туркменистан, Узбекистан.

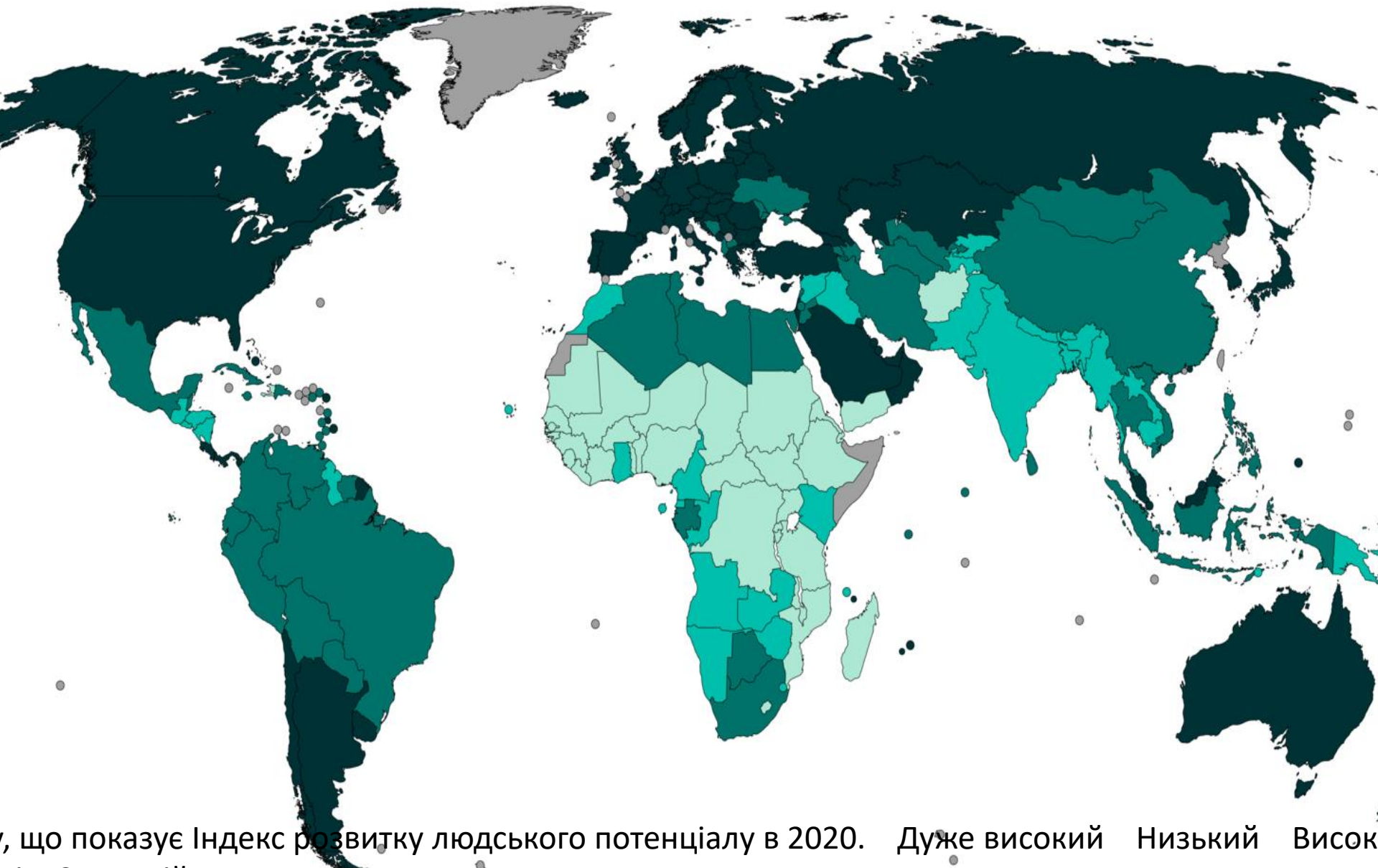
Колишні соціалістичні країни Балканського півострова, що не увійшли до складу ЄС: Албанія, Боснія і Герцеговина, Північна Македонія, Сербія, Чорногорія

Країни, що розвиваються Решта країн світу, зокрема:

- **країни — експортери палива:** Венесуела, ОАЕ, Іран, Бруней та

ін.; **найбідніші країни світу:** Афганістан, Центрально-Африканська Республіка, Демократична Республіка Конго, Камбоджа та ін.;

- **країни з високою заборгованістю:** Болівія, Буркіна-Фасо, Сомалі та ін.

Карта, що показує Індекс розвитку людського потенціалу в 2020. Дуже високий Низький Високі
ні Середній